

CERCETĂRI ASUPRA BILINGVISMULUI TIMPURIU ÎN GRĂDINIȚELE CU PREDARE ÎN LIMBA GERMANĂ DIN ROMÂNIA

Rezumat al lucrării

Această lucrare s-a născut în urma interesului meu pentru tema "Bilingvismul timpuriu în grădinițele cu predare în limba germană din România". Tema a fost prelucrată prin prisma propriei experiențe, urmărind totodată și actualitatea științifică și pedagogică din domeniu.

Deși limba mea maternă este româna, am fost îndrumată spre învățarea limbii germane, începând din grădinița și până la absolvirea studiilor universitare. Atât în activitatea didactică, ca educatoare la secția germană, cât și în viața personală, ca mamă a doi copii, care cresc trilingvi, mă confrunt zilnic cu tema multilingvismului timpuriu. Multilingvismul este o normalitate pentru Transilvania, aici conviețuind de secole români cu alte minorități naționale precum sași și maghiari.

Ca educatoare la secția germană am avut ani de-a rândul răspunderea de a pregăti copiii pentru următoarea etapă de învățare, școala cu secție germană. Aceștia proveneau în majoritate din familii de români, fără cunoștințe anterioare de limbă germană. În acest context, pregătirea activităților de dezvoltarea aptitudinilor lingvistice în grădiniță au devenit tot mai importante. Eșecul copiilor în vorbirea limbii germane - chiar și după trei sau patru ani de frecvență a secției germane - m-au motivat să deslușesc cauzele deficitului de însușire a competențelor de comunicare în limba germană.

În activitatea de referent în domeniul preșcolar în cadrul Centrului pentru Formarea Continuă în Limba Germană Mediaș am avut ocazia de a învăța din experiența altor cadre la secția germană din țară cât și a specialiștilor în domeniu din străinătate. Astfel am cunoscut metode și mijloace diverse de însușire a limbii germane la vârsta preșcolară.

Limba de socializare a copiilor din grădinițele cu predare în limba germană a luat altă formă, mai ales după exodul masiv al etnicilor germani din anul 1990; a trecut de la limba maternă germană la limba germană ca și limbă străină. Predarea limbii germane în grădinițe nu mai poate fi privită ca un proces natural, ea asemănându-se tot mai mult cu învățarea timpurie a limbii germane ca și limbă

străină. Din păcate, frecventarea grădiniței cu secție germană nu mai garantează însușirea limbii germane, în măsura în care preșcolarul să poată face față cerințelor și limbajului complex și abstract din școală.

Din această cauză, pentru înscrierea în clasa I., multe școli cu secție germană organizează teste de evaluare a competențelor lingvistice ale copiilor. Succesul școlar al elevilor este asigurat de un grad cât mai ridicat de cunoștințe în limba germană.

După observarea activităților în trei grădinițe cu predare în limba germană (două grădinițe de stat și o grădiniță privată) din Sibiu am câștigat experiență cu privire la practicile de predare a limbii germane și am cunoscut metode de îmbunătățire a abilităților lingvistice ale copiilor, mai mult sau mai puțin potrivite. În studiul de față au fost reunite concluziile privind evaluarea cunoștințelor de limbă a copiilor și chestionarelor pentru educatoare și părinți. Studiul de față își propune prezentarea de noi modalități de predare limbii germane în grădinițe, pornind de la cadrul teoretic și de la datele empirice.

În domeniul însușirii competențelor lingvistice în grădinițele cu predare în limba germană din România este nevoie de cercetare specializată. Într-o primă etapă este necesară elaborarea de instrumente de diagnosticare adecvate, cu ajutorul cărora se dorește prelevarea și analizarea datelor referitoare la nivelul de cunoștințe de limbă germană la copiii din grădinițele cu secție germană. De asemenea nu există date bazate pe cercetare empirică despre învățarea limbii germane în grădinițe sau despre problemele bilingvismului timpuriu cu care se confruntă educatoarele și părinții. Studiul de față vine în completarea acestor lacune având ca obiectiv impulsivarea de viitoare cercetări.

Punctul central al studiului îl constituie răspunsul la întrebarea: În ce măsură favorizează frecventarea unei grădinițe cu predare în limba germană nivelul de cunoștințe al limbii germane? Pentru a răspunde la această întrebare s-au folosit atât metode de cercetare calitative cât și cantitative. Metodele calitative s-au utilizat pentru a completa și aprofunda analiza datelor obținute și oferă exemple concludente despre predarea limbii germane în grădinițe.

În cadrul cercetării au fost elaborate următoarele instrumente de studiu:

- a. pentru a obține date cu privire la gradul de stăpânire a limbii germane al copiilor a fost elaborat un model complex de testare și evaluare (screening) al limbajului la preșcolari. În cadrul acestuia au fost analizate competențele de limba germană (fonetică, lexic, morfo-sintaxă, pragmatică)
- b. un chestionar precum și un interviu adresat educatoarelor privind aspecte ale profesiei precum și privind aprecierea procesului de predare la secția germană
- c. un chestionar pentru părinți, pentru a descoperi aspecte ale utilizării limbii germane în cadrul familial precum și aprecierea activității didactice la secția germană.

Cercetarea a avut următoarele obiective specifice:

- a. Testarea și evaluarea (screening-ul) limbajului preșcolarilor va oferi detalii despre influența frecventării unei grădinițe cu secție germană asupra nivelului de cunoștințe al limbii germane.
- b. Vor fi analizate premisele învățării, precum: durata și intensitatea contactului cu limba germană, cantitatea și calitatea inputului lingvistic precum și experiențele lingvistice anterioare.
- c. Chestionarul pentru educatoare va oferi date noi despre condițiile în care se desfășoară procesul de însușire a limbii germane în grădinițe. Aceste date vor fi utilizate la interpretarea rezultatelor și la formularea sugestiilor pentru pregătirea și perfecționarea cadrelor didactice.
- d. Analiza chestionarului pentru părinți va oferi date noi despre nivelul de cunoaștere al limbii germane la copii și la părinți cat și aprecierea activității didactice la secția germană.
- e. Rezultatele analizei calitative din cele trei grădinițe vor completa și aprofunda datele cantitative și vor contribui la îmbunătățirea predării.

Primul capitol prezintă aspecte teoretice ale achiziției limbii materne, a celei secunde și a limbii străine, făcând în acest fel legătura între partea teoretică și partea empirică a lucrării. Elementul principal constă în dobândirea limbajului la vârsta preșcolară, limbaj care este prezentat din diverse perspective. Prima dată sunt prezentate definițiile și teoriile achiziției limbii materne și secunde pentru a prezenta capitalul lingvistic de care poate dispune orice preșcolar. Se scot în

evidență diferențele între achiziția limbii materne și a limbii secunde, rolul limbii materne în învățarea limbii secunde precum și a vârstei optime de învățare a limbii secunde. Concluziile se concentrează pe avantajele și dezavantajele dezvoltării vorbirii în grădiniță prin metoda predării numită imersiune.

În capitolul al doilea al lucrării sunt prezentate aspecte ale bilingvismului timpuriu în grădinițe din Europa: contextul istoric, cadrul legislativ și date actuale, gradul de bilingvism al preșcolărilor precum și dificultăți și oportunități în grădinițele minorității germane din Ungaria și Danemarca, ale sorabilor, o minoritate slave din Germania și într-o grădiniță cu predare imersivă a limbii engleze din Germania. Pornind de la exemplul grădinițelor selectate din Europa am dezvoltat în capitolul final o serie de propuneri pentru optimizarea procesului de învățare a limbii germane în grădinițele din România. În încheierea capitolului s-a realizat un scurt istoric al grădinițelor cu secție germană din România, punând accentul pe conjuncturile, care au dus la schimbări în limbajul de socializare al preșcolărilor.

În cel de-al treilea capitol se descriu metodele de cercetare, printre care și cea a triangulației, metode care vor fi urmărite de-a lungul întregii lucrări și reluate în capitolul final. După prezentarea ipotezelor cercetării, descrierea metodelor se împarte în două etape: ipotezele cercetării și elaborarea de instrumente de cercetare adecvate analizei propuse.

Capitolul patru expune rezultatele cercetării conform ipotezei de studiu. Concluziile elaborate în urma metodelor cantitative și calitative sunt analizate separat.

În capitolul cinci urmează triangularea concluziilor și propunerile pentru organizarea bilingvismului timpuriu în grădiniță. Cadrul teoretic este alăturat datelor empirice ale studiului pentru sintetizarea concluziilor obținute. Lucrarea se încheie cu concluzii pentru pregătirea și formarea pedagogică și își propune a fi deschizătoare de drumuri pentru noi cercetări în domeniul bilingvismului timpuriu în grădinițele cu predare în limba germană din România.

Studiul de față poate fi privit ca și lucrare pionier în acest domeniu, tema cercetată nemaifiind prelucrată până în prezent. Importanța acestei teze constă atât în rezultatele cercetării, care duc la o mai bună înțelegere a achiziției limbii germane în grădinițele din România, cât și în baza informațională, ca punct de plecare pentru alte studii în acest domeniu. De asemenea studiul de față nu se rezumă la grădinița cu predare în secția germană, pe care a fost aplicată cercetarea, concluziile putând

fi extinse asupra altor limbi străine predate la vârsta preșcolară. Metoda optimă de dezvoltare a bilingvismului timpuriu în grădiniță s-a dovedit a fi metoda imersiunii, care asigură eficiență maximă în procesul de predare - învățare. Totodată studiul se încadrează în cerințele învățământului european modern, care propune stimularea în favoarea însușirii limbilor străine începând cu vârsta preșcolară.

Cuvinte cheie: bilingvism timpuriu, limbă maternă, limbă secundă, limbă străină, imersiune, grădinițe cu secție germană din România

Cuprins

Introducere	7
1. Bilingvismul timpuriu	13
1.1. Limba maternă	13
1.2. Achiziția limbii materne	14
1.2.1. Teorii cu privire la achiziția limbii materne	14
1.2.2. Domenii de competență lingvistică	17
1.2.3. Dezvoltarea limbajului la vârsta preșcolară	28
1.2.4. Limbajul persoanei de referință	30
1.3. Limba secundă	32
1.4. Limba străină	33
1.5. Achiziția limbii secunde	34
1.6. Educarea limbajului în grădiniță	58
1.6.1. Modelul imersiunii în grădiniță	58
2. Bilingvismul timpuriu în grădinițe selectate din Europa	76
2.1. Grădinița minorității germane din Ungaria	76
2.2. Grădinița minorității germane din Danemarca	85
2.3. Grădinița minorității slave a sorabilor din Germania	91
2.4. Grădinița cu predare imersivă din Altenholz Germania	100
2.5. Grădinița cu predare în limba germană din România	105
3. Cercetări empirice cu privire la achiziția timpurie a limbii germane	128
3.1. Prezumțiile și ipotezele cercetării	128
3.1.1. Prezumții	128
3.1.2. Ipotezele cercetării	129
3.2. Cercetarea: pregătirea cercetării, metodologia și evaluarea datelor	131

3.2.1.	Pregătirea cercetării	131
3.2.2.	Instrumentele cercetării	135
3.2.3.	Evaluarea datelor	153
4.	Evaluarea datelor	157
4.1.	Evaluarea datelor cantitative	165
4.1.1.	screening-ul limbajului	166
4.1.2.	Premise ale învățării la copii	175
4.1.3.	Mediul de învățare: familia	192
4.1.4.	Mediul de învățare: grădinița	212
4.2.	Evaluarea datelor calitative	232
4.2.1.	Grădinița A "Încercăm să construim împreună o casă"	232
4.2.2.	Grădinița B "Incerc să implic și copiii"	257
4.2.3.	Grădinița C "Facem în fiecare zi un pas înainte"	277
5.	Concluzia rezultatelor și perspective	298
5.1.	Educatorea	299
5.1.1.	Experiența profesională și pregătirea pedagogică	299
5.1.2.	Limbajul educatoarei	301
5.1.3.	Utilizarea de materiale și metode	303
5.1.4.	Momente care favorizează procesul de învățare al limbii germane în grădiniță	304
5.1.5.	Grupe combinate pe criterii de vârstă și nivel de cunoștințe ale limbii germane	306
5.1.6.	Amenajarea sălii de grupă în vederea eficientizării procesului de achiziție al limbii germane	307
5.1.7.	Observarea și documentarea evoluției lingvistice	308
5.1.8.	Munca cu părinții	309
5.1.9.	Rețea școlară	311
5.1.10.	Grădinițele cu secție germană	312
5.2.	Copiii	313
5.3.	Părinții	314
5.4.	Limba română	317
5.5.	Pregătirea și perfecționarea educatoarelor de la secția germană	321
5.6.	Minoritatea germană	324
	Concluzii	325

Bibliografie	327
Lista tabelor și diagramelor	345
Anexe	348